

Mistä asioista voidaan sopia paikallisesti?

Yksityissektorin edunvalvonnalliset päivät

Työsuhteen ehdot

- Työsuhteessa sovellettavat ehdot määräytyvät pääosin:
 - **Työsopimus**
 - **Työehtosopimus** (normalisitova ja yleissitova tes)
 - Työpaikkatason *paikalliset sopimukset*
 - **Lainsäädäntö** (pakottavat ja tahdonvaltaiset määräykset)
 - työsopimuslaki, työaikalaki, vuosilomalaki, työturvallisuuslaki, yt-laki jne.
 - Työpaikan käytännöt jne.

Paikallinen sopiminen ja työehtosopimus

- Paikallisella sopimuksella tarkoitetaan **työpaikkatasolla** tapahtuvaa sopimista
 - työnantajan ja luottamusmiehen väliset paikalliset sopimukset
 - työnantajan ja työntekijän väliset sopimukset
- **Sovellettava työehtosopimus ja pakottava lainsäädäntö** muodostavat työsuhteen ehtojen minimin, ellei työehtosopimuksessa ole annettu mahdollisuutta poiketa määräyksestä
- Jos pakottavasta työehtosopimusmääräyksestä/laista on poikettu työntekijän haitaksi, *sopimus ei sido työntekijää*

Paikallinen sopiminen ja työehtosopimus

- **Työehtosopimusta ja lakia paremmin voi sopia aina!!!**
- Luottamusmies sopii jäsenten puolesta tes-tasoa paremmin tietystä työsuhteen ehdosta / muusta etuudesta
 - Sopimusosapuolena voivat olla myös työntekijät yhdessä tai yksittäinen työntekijä
- Esim. paikallinen sopimus hälytysrahasta, vuoronvaihdosta, tuplavuorosta jne.

Paikallinen sopiminen käytännössä

- Valitettavan usein työnantajan ja työntekijöiden paikallisen sopimisen tavoitteet ovat ristiriidassa
- Työnantaja tavoittelee paikallisella sopimisella kustannussäästöjä
- Esimerkiksi pidemmät tasoittumisjaksot ja ”vuosityöaikasopimukset”, pitkät työvuorot, ylityökorvausten ja lisien vaihtaminen vastaavaksi vapaaksi jne.

Paikallinen sopiminen käytännössä

- **EI PAINOSTAMISELLE!!**
 - Työntekijällä on oikeus vaatia TES:n noudattamista ja kieltäytyä paikallisesta sopimisesta
- Sote-alalla ei ole varaa palkanalennuksiin
- Paikallisen sopimisen on oltava ***aitoa sopimista***, joka hyödyttää kumpaakin osapuolta
 - Esim. riittävän kompensaation sisältävä hälytysrahasopimus takaa työvoiman saatavuuden ja kannustaa työntekijöitä joustamaan

Esimerkki hyvästä paikallisesta sopimuksesta

Pohjois-Pohjanmaan shp:n kuntayhtymän hälytysrahasopimus

- KVTES:n hälytysraha 7,61 €
 - Hälytysraha maksetaan, kun työntekijä kutsutaan vapaa-ajalta työhön siten, että työpaikalle on saavuttava enintään viiden tunnin kuluessa kutsusta.
- **Sopimus**
 - Arkipäiviltä hälytyskorvaus 62 €
 - Viikonloput ja arkipyhät 85 €
 - Kesäkauden arkipäivät 96 €
 - Kesäkauden viikonloput 136 €
- Hälytysrahan lisäksi maksuun tulevat normaalit KVTES:n mukaiset erät, kuten ylityökorvaus ja lisät

Paikallinen työaikasopiminen työehtosopimuksittain

Terveyspalvelualan työehtosopimus

- Työehtosopimusmääräyksestä voidaan poiketa paikallisella sopimuksella, jos määräyksessä on annettu ”lupa” paikalliselle sopimiselle
- Määräyksestä riippuen paikallinen sopimus tehdään
 - Työehtosopimuksen 2 §:n mukaisia menettelytapoja noudattaen
 - Ilman 2 §:n mukaisia menettelytapoja
- Paikallisesti voidaan sopia myös työehtosopimuksen mukaisista paikallisista palkkaeristä

Paikallinen sopimus 2 §:n mukaan

- Sopijapuolina **työnantaja ja luottamusmies** tai **työnantaja ja työntekijä**
- Luottamusmiehen tekemää paikallista sopimusta saa soveltaa työntekijöihin
 - Paikallisessa sopimuksessa kannattaa todeta, että LM:n tekemä sopimus edellyttää vielä yksittäisen TT:n suostumuksen, ja/tai
 - Sovitaan TT:lle itsenäinen paikallisen sopimuksen irtisanomisoikeus

Paikallinen sopimus 2 §:n mukaan

Menettelytapamääräykset:

- Kirjallinen sopimus
 - Mainittava ainakin sopimusosapuolet, keitä sopimus koskee, sopimuksen sisältö, sopimuksen voimassaoloaika
- Voimassa toistaiseksi tai määräajan
- Toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen irtisanomisaika 3 kk, ellei sopimuksella sovittu lyhyemmästä irtisanomisajasta
- Yli vuodeksi tehty määräaikainen sopimus voidaan irtisanoa kuten toistaiseksi voimassa oleva sopimus
- Sopimus toimitetaan tiedoksi Tehyyn, SuPeriin tai Ertoon
- Suositus: luottamusmiehen perus- ja jatkokurssit tulee olla käytynä ennen paikallisen sopimuksen tekemistä

Työaikasopiminen 2 §:n mukaan

- **Normaalityöajassa** työvuoron pituus enintään 13 h ja tasoittumisjakso enintään 1 v
- **Jaksotyössä** työvuoron pituus enintään 15 h ja tasoittumisjakso enintään 1 v
- **Toimistotyössä** työvuoron pituus enintään 13 h

Muu paikallinen työaikasopiminen

Esimerkiksi:

- Säännöllinen työaika on sijoitettava yleistyöajassa klo 6 – 22 väliselle ajalle ja toimistotyöaika klo 6.30 – 19 väliselle ajalle, *ellei työnantajan ja työntekijän välillä sovita muuta*
- Työpäivä tai työvuoro on järjestettävä yhdenjaksoiseksi, *ellei työnantajan ja työntekijän välillä sovita muuta*
- Julkaistua työvuoroluetteloa voidaan muuttaa vain *työntekijän kanssa sopimalla*
- TAL:n mukaisen viikkovapaan lisäksi työntekijälle on annettava viikossa yksi vapaapäivä, joka on annettava vähintään saman viikon, jakson tai tasoittumisjakson aikana. *Sovittaessa vapaata voidaan siirtää enintään 12 viikkoa.*
- *Sopiessaan työntekijä voi luopua ruokatauosta*, jos työpäivän pituus on 5-6 h
- Lisäksi työnantajan ja työntekijän välillä voidaan *sopia työaikapankista*

Terveyspalvelualan tes:n paikallinen sopimus

- **Sopijaosapuolet**
 - Yritys X Oy
 - TSN:n pääluottamusmies
- **Sopimuksen kohde**
 - Työvuoron pituus normaalityöajassa (tes 6 § 2 kohta).
- **Sopimuksen sisältö**
 - Työnantaja ja työntekijä voivat kirjallisesti sopia enintään 10 tunnin pituisesta työvuorosta. Työntekijän työaika **voidaan järjestää enintään kolmen viikon tasoittumisjaksoihin.**
- **Sopimuksen kesto**
 - Sopimus on voimassa toistaiseksi. Jos tämän sopimuksen voimassa olo päättyy, lakkaa myös tämän sopimuksen perusteella tehty paikallinen sopimus samana ajankohtana.
- **Sopimuksen irtisanominen**
 - Sopimuksen irtisanomisaika on 2 kk. Irtisanomisoikeus on sopimusosapuolilla. Lisäksi työntekijällä on oikeus irtisanoa tämän sopimuksen perusteella tehty paikallinen sopimus.

Paikka, päivämäärä ja allekirjoitukset

Selviytymissopimus

- Selviytymissopimuksen tekeminen edellyttää, että työnantajayritys on poikkeuksellisissa taloudellisissa vaikeuksissa + sillä on oikeus irtisanoa työntekijöitä TSL 7:3 §:n perusteella
- Sopimus voi koskea seuraavia taloudellisia etuuksia:
 - Lomarahan suuruus, vapaaksi vaihtaminen, lomarahan maksuajankohta
 - Su-, la-, ilta-, yö-, varallaolo- ja hälytyskorvausten tason vähentäminen enintään puoleen
- Taloudellisten vaikeuksien tulee koskea koko yritystä
- Sopimuksen perusteena ei voi olla kilpailuedun hankkiminen
- Sopimusta ei voida tehdä talousarvioiden perusteella, vaan itse perusteen on oltava käsillä

Selviytymissopimus

- Sopijapuolina ovat työnantaja ja luottamusmies
 - Kirjallinen sopimus enintään vuoden määräajaksi
 - Irtisanottavissa, jos TA:n taloustilanne paranee
- Sopimusta sovelletaan kaikkiin työntekijöihin, ellei sopimuksessa ole sovittu rajoituksia
- Sopimuksen tehnyttä työntekijää ei voida irtisanoa, lomauttaa tai osaaikaistaa tuta-syillä sopimuksen aikana eikä 2 kk:n kuluessa sen päättymisestä
- **AINA yhteyttä omaan liittoon, jos työnantaja esittää selviytymissopimuksen tekemistä!!**

Yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimus Paikallisen sopimisen menettelytavat

a) Varsinainen paikallinen sopiminen, kaksiportaista

- Menettelytapamääräysten (s. 41) mukaisesti voidaan sopia niistä SOSTES:n kohdista, joissa on viitattu paikalliseen sopimiseen.
 - Esim. SOSTES 17 § Matkakustannukset "...paikallisesti sopien siirtyä..."
 - Paikallinen sopiminen työajoista 6 a§

b) Säästösopiminen, kaksiportaista

- Taloudellis-tuotannollisissa ongelmatilanteissa ks. Liitepöytäkirja paikallisesta sopimisesta 1 § - 5§ (s. 43) ja Kiky /selviytymissopimus 6 § (s. 44)

c) Työsopimusosapuolten välien sopiminen

- Työehtosopimuksen maininnat sopimismahdollisuudesta ilman viittausta paikalliseen sopimiseen mahdollistavat työnantajan ja työntekijän välisen sopimisen ilman tämän sopimuksen menettelytapamääräyksiä.
 - Esim. SOTES 11 § 2.kohta kukin työntekijä voi sopia työnantajan kanssa epämukavan työajan korvausten vaihtamisesta vastaavaan vapaaseen.

Paikallisen sopimisen kaksipuolainen malli

Noudatettava säästösopimisessa ja paikallisessa työaikasopimisessa!

Yritys- tai
yksikötason
sopimus

- Työnantaja ja TSN ry:n luottamusmies solmivat paikallisen sopimuksen (esim. pidemmistä tasoittumisjaksoista)

Yksilötason sopimus

- Kukin TSN ry:n jäsen itse päättää, liittyykö ko. paikalliseen sopimukseen

Sopiminen on aina vapaaehtoista!

Paikallinen sopiminen työajoista 6 a §

Mistä voidaan sopia? 6 a § 3. kohta

- A) Pidemmästä tasoittumisjaksosta (6 x 3 vk, erityisistä syistä 17 x 3 vk, erityinen syy nimettävä sopimuksessa!)
- B) Pidemmästä työvuorosta yleis- ja toimistotyöajassa (max 12 h)
- C) Pidemmästä työvuorosta jaksotyössä (max 15 h)
- D) Jaksotyössä 6 viikon työvuoroluetteloä käytettäessä voidaan poiketa 126 tunnin enimmäisrajoituksesta kolmen viikon ajanjaksolla
 - Työajan tasoituttava tasoittumisjaksolla työehtosopimuksen mukaiseen enimmäistyöaikaan

LISÄKSI PITKILLE TASOITTUMISJAKSOILLE LAADITTAVA TYÖAIKASUUNNITELMA

Paikallinen sopiminen työajoista 6 a §

- ❖ Paikallisen sopimuksen (molempien tasojen sopimusten) + työaikasuunnitelman oltava kirjallinen
- ❖ Mistä halutaan sopia (yksilöitävä vaihtoehtoista A-D)
- ❖ Määräaikainen enintään vuoden pituinen
- ❖ Toistaiseksi voimassa oleva, irtisanomisaika 3 kk
- ❖ Tiedoksi järjestöille

Säästösopimukset

Tehy ei suosittele

Liitepöytäkirja paikallisesta sopimisesta 1 §- 5 § (s. 43)

- Taloudelliset ja tuotannolliset perusteet
- Taloudellisista etuuksista toisin sopiminen
- Sovittavat asiat tyhjentävä lista s. 41: (vain 1 kohta kerrallaan)
 - Lomaraha (suuruus, vapaaksi, maksu)
 - Palkka (ei alle peruspalkkatason)
 - Lisät (määräytyminen ja taso, jos liitot hyväksyy)
- Noudatetaan liitepöytäkirjaa)

Säästösopimukset

Tehy ei suosittale

- Sopimus TA - LM
- Ed. yksittäisen työntekijän suostumusta. Poikkeuksena lomarahen vaihtaminen vapaaksi.
- Määräaikainen. Max 1v.
- Molemmille osapuolille velvoitteita → purkautuminen
- Tiedoksi TSN:lle eli Tehyyn, Ertoon ja Superiin!
- Liitoilla ns. veto-oikeus. HUOMIO: vuosien saatossa vain kerran tehty säästösopimus: TSN esti paikallisen sopimisen, koska tosiasiassa LM:stä ja jäseniä oli painostettu!

SOS-TES KIKY ”Selviytymissopimus”

Tehy ei suosittele

Selviytymissopimus (liite paikallisesta sopimisesta 6 § s. 44)

- Voidaan käyttää vain erittäin painavissa ja poikkeuksellisissa taloudellisissa vaikeuksissa!
- Sopiminen vapaaehtoista ja edellytyksiä sekä muotomääräyksiä noudatettava => sopijaosapuolena oltava luottamusmies ja kukin työntekijä hyväksyy osaltaan sopimuksen
- Yhteisesti todettava toimenpiteiden tarve ja mitoitus (ei kilpailuetu)
- Voidaan sopia vaihtoehtona työvoiman vähentämiselle **lomarahan suuruudesta, vapaaksi vaihtamisesta tai maksuajankohdasta tai työntekijän palkkaa voidaan alentaa enintään lomarahan poistoa vastaavalla määrällä.**
- Määräaikainen (enintään vuodeksi)
- Luottamusmiehellä oikeus saada kaikki tarpeellinen tieto kirjallisesti
- Sopimuksen voimassaoloaikana tai 2 kuukautta sen päättymisen jälkeen
- Työehtosopimusosapuolilla ei ole riitautus- ja kumoamismahdollisuutta

Ensihoitopalvelualan työehtosopimus

Jaksotyöajan pidemmät tasoittumisjaksot

- Työnantajalla on oikeus määrätä direktiolla kolmen tai kuuden viikon tasoittumisjaksosta
- Pidemmät tasoittumisjaksot edellyttävät paikallista sopimista
- Tasoittumisjakson maksimipituus paikallisesti sovittaessa enintään 6 x 3 viikkoa = 18 viikkoa
- Säännöllinen työaika ei saa ylittää 126 tuntia kolmen viikon aikana

Jaksotyöajan pidemmät tasoittumisjaksot

Kaksiportaisuus!!!

- Pitkän tasoittumisjakson soveltaminen edellyttää, että yrityksessä on luottamusmies
 - Jos luottamusmiestä ei ole, kaikkien järjestelmän piiriin kuuluvien työntekijöiden on hyväksyttävä paikallinen sopimus
- ***Järjestelmän käyttöönotosta on lisäksi sovittava kunkin työntekijän kanssa erikseen***
 - Työnantajan ja työntekijän välinen sopimus on irtisanottavissa 3 kk:n irtisanomisaikaa noudattaen

Työnantajan ja työntekijän välillä voidaan sopia

- Yhdenjaksoiset työvuorot, ellei työnantajan ja työntekijän kesken sovita toisin
- Ylityökorvauksen vaihtaminen sopimalla vastaavilla prosenteilla korotettuun vapaa-aikakorvaukseen säännöllisenä työaikana
 - Jos työntekijä sairastuu ylityövapaan aikana, siirtyy vapaa annettavaksi myöhempänä ajankohtana / maksettavaksi rahakorvauksella
- Poikkeaminen 40 %:n yötyölisän maksamisesta 22 – 07 välisenä aikana, jos työntekijällä on tosiasiallinen mahdollisuus lepoon
- Vuosiloman ns. pidennyspäivien vaihtaminen rahakorvaukseksi
- Sopimus suojavaatteen huollosta vähintään 10,43 €:n kk-korvausta vastaan
- Sopimus Tehyn jäsenmaksun perinnästä

Avaintyönantajat AVAINTA ry:n työehtosopimus (AVAINTES)

- AVAINTES mahdollistaa hyvin laajasti poikkeamisen työehtosopimuksesta
- Yleiset määräykset 8 luvun 123 §:ssä:
 - Työehtosopimuksesta voidaan poiketa paikallisella sopimuksella, jos on olemassa taloudellinen, tuotannollinen tai *muusta paikallisesta erityisolosuhteesta* aiheutuva **perusteltu syy**
- Jos määräyksessä on *erikseen rajoitettu* paikallista sopimisoikeutta, työehtosopimuksesta ei voida poiketa työntekijän etuja heikentäen
- Paikallisella sopimuksella ei voida poiketa:
 - säännöllisen työajan pituus
 - vuosiloman pituus
 - sairaus- ja äitiyslomaetuudet
 - palkkaryhmittelyn palkka-asteikon alin peruspalkka (lukuun ottamatta harjoittelijoita)

Paikallinen työaikasopiminen AVAINTESSA

- Sopimus on tehtävä kirjallisena, sopijapuolina työnantaja ja luottamusmies
 - **HUOM!!** Luottamusmiehellä tulee olla allekirjoittajajärjestön valtuutus paikallisen sopimuksen tekemiseen
- Sopimus voi koskea koko jäsenyhteisön henkilöstöä, joitakin yksiköitä tai henkilöstöryhmiä tai vain yksittäistä työntekijää
- Sopimus on irtisanottavissa milloin tahansa 3 kk:n irtisanomisaikaa noudattaen

Erityismääräys paikallisesta sopimisesta

- Jos työehtosopimuspykälässä on erityismääräys paikallisesta sopimisesta, yleisiä 123 §:n edellytyksiä ei sovelleta
- Esim. 3 luvun 43 §:
 - Mahdollistaa paikallisen sopimisen mm. vuoden pituisesta tasoittumisjaksosta tai muutoksista työaikakorvauksiin
 - Sopimus tehdään työnantajan ja luottamusmiehen/työntekijöiden/työntekijän kanssa
 - Sopimus voimassa määräajan tai toistaiseksi
 - Toistaiseksi voimassa oleva sopimus voidaan irtisanoa 3 kk:n irtisanomisajalla
- **Jos työnantaja ehdottaa ko. pykälän mukaista paikallista sopimusta, yhteyttä Tehyyn!!**

Paikallinen sopiminen YTHS

1 luku 2 §: työehtosopimusta ei sovelleta, jos siitä on poikettu 8 luvussa sovituin tavoin paikallisella sopimuksella

8 luku 103 §: YTHSTES:n määräyksistä voidaan poiketa, jos on olemassa erityisolosuhteista aiheutuva perusteltu syy

- Jos tes-pykälässä on erikseen rajoitettu paikallista sopimista, sopimusta ei voida tehdä

Sopijapuolet: YTHS ja pääluottamusmies

Mistä ei voida sopia toisin?

- Säännöllisen työajan pituus
- Vuosiloman pituus
- Sairauslomamääräykset
- Äitiyslomaetuudet
- Palkkaa ei voida sopia palkkaryhmittelyn alinta palkkaa pienemmäksi
 - Poikkeuksena harjoittelijat
- Kaikesta muusta voidaan poiketa paikallisella sopimuksella
 - suhtauduttava erityisellä varauksella tätä koskeviin ehdotuksiin!

Työaika koskeva paikallinen sopimus

- 3 luvun 34 §:ssä on oma työaikoja koskeva paikallisen sopimisen määräys, ***poikkeavat työaikajärjestelyt***
- Sopimus voi koskea työajan järjestämistä muulla tavalla kuin tes:ssä määrätyllä tavalla
 - TA + TT tai TA + LM

Paikallinen sopiminen suun terveyden työehtosopimuksissa

Hammaslääkärien työnantajayhdistys

PlusTerveys

- Työehtosopimuksissa ei ole paikallisen sopimisen määräyksiä, joilla luottamusmies voisi sopia työntekijöiden etuja heikentäen
- Työnantajan ja työntekijän välillä voidaan sopia esimerkiksi:
 - Työtuntijärjestelmästä
 - Tasoittumisjaksosta
 - Ylitöiden pitämisestä vapaana